

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2563)

การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก

เพ็ญภา โชติธรรมโม,

คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผศ.ดร.ศรัชย์ บุตรแก้ว, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail: pennapa_c@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก 2) เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก และ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย-หญิง อายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ และแบบทดสอบความสามารถด้านการรับรู้ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษากระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก พบว่า ด้านองค์ประกอบของสื่อ กลุ่มทดลองมีผลการคัดเลือกไปในทิศทางเดียวกับผู้เชี่ยวชาญ และด้านเนื้อหา มีความถูกต้องเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก 2) ระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก พบว่า โดยรวมมีการรับรู้ในระดับดีมาก ($\bar{X}=8.64$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับการรับรู้ในระดับดีมาก ด้านที่มีการรับรู้มากที่สุด คือ ด้านการแปลความหมาย($\bar{X}=4.37$) รองลงมา คือ ด้านการให้เหตุผล ($\bar{X}=4.27$) 3) ความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก พบว่า สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยก่อนการทดลอง($\bar{X}=6.13$) และหลังการทดลอง($\bar{X}=8.64$) มีค่าผลต่าง($\bar{X}=2.51$)

คำสำคัญ: การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์, การมีส่วนร่วม, สื่อภาพสัญลักษณ์

Received: November 7,2020, **Revised** November 11,2020, **Accepted** November 20,2020

Production of Participatory Public Relations Media Using Symbolic Images on Oral Health for Children

PennapaChotithammo,

Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Assistant Professor SornchaiButkaew, Ph.D., Rajamangala University of Technology Thanyaburi

E-mail:pennapa.c26@gmail.com

Abstract

This research aimed to: 1) study the production process of participatory public relations media using symbolic images on oral health for children, 2) find out the perception ability of students toward the activity using the participatory public relations media in the form of symbolic images on oral health for children, and 3) compare their perception ability before and after using the produced media. The sample included 30 kindergarten students aged 5-6 years currently studying at Kindergarten 3, Kindergarten of Thammasart University and was chosen by simple random sampling. The research instruments consisted of an activity using symbolic image media and a perception test on oral health for children. The collected data were analyzed through descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that: 1) for the production process, both students and experts chose the same media components, and agreed on the accuracy and appropriateness for media production; 2) the overall perception ability of the students after engaging in the activity was at a high level with an average score of 8.64 – 4.37 for interpretation aspect and 4.27 for reasoning aspect; 3) their perception ability after participating in the activity provided was higher than that of before engaging in the activity at a statistically significant difference level of .01 with the average scores of 6.13 and 8.46 for before and after participating in the activity.

Keywords: <i>Production of public relations media, Participation, Symbolic image media</i>

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทนำ

ปัจจุบันมีการใช้สื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ความรู้ด้านสุขภาพอย่างมาก แต่บางครั้งสื่อก็ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ เนื่องจากการออกแบบการผลิตสื่อมาจากแนวความคิด หรือกระบวนการจากกลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น การเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในวัฏจักรสื่อสารเอง ผู้รับสารสามารถมีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจตั้งแต่กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ หรือการวางแผนระบบการสื่อสารต่างๆ (กรณิการ์ เพ็งปรางค์ และ กาญจนา แก้วเทพ, 2548) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการนำผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมด้วยสื่อที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ เพื่อให้กระบวนการส่งสารดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับสารและข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการการรับรู้ของเด็ก เป็นกระบวนการในการใช้ประสาทสัมผัสแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มาระทบกับประสาทสัมผัส การรับรู้จึงมีความสำคัญในการนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัย เพราะเป็นขบวนการวิิธีแห่งการแก้ปัญหาและการสร้างความเข้าใจ รวมถึงกระบวนการคิดทำให้เกิดเป็นการรับรู้อย่างมีคุณภาพ ภาพสัญลักษณ์มีบทบาทแทนการใช้ภาษาที่เป็นตัวอักษรการจัดกิจกรรมด้วยสื่อที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่เปิดโอกาสให้เด็กรู้จักกับภาพสัญลักษณ์หลายๆ แบบเป็นสื่อกระตุ้นให้เด็กรับรู้ในด้านการแปลความหมาย และ ด้านเหตุผล ด้วยการใช้ภาพสัญลักษณ์เชื่อมโยงเนื้อหา กับสถานการณ์ที่มีอยู่จริงโดยมุ่งให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีโอกาสพัฒนาการคิดแก้ปัญหา เลือกตัดสินใจสื่อความหมายและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นการที่จะสื่อสารให้เด็กเข้าใจ จึงจำเป็นที่จะต้องทำสื่อให้น่าสนใจและดึงดูดเด็กเป็นอย่างมาก โดยการนำภาพมาใช้สื่อสารเป็นหลัก รวมทั้งปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกของเด็กบางคน จึงทำให้เด็กไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องหรืออาจไม่เข้าใจความหมายของภาพที่สื่อสาร ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดข้างต้นมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยครั้งนี้ โดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการแปลความหมายและด้านการให้เหตุผลแก่เด็กด้วยภาพสัญลักษณ์ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ เด็กสามารถซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการจัดกิจกรรมด้วยสื่อที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างง่าย มีรูปแบบสวยงาม กระตุ้นดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมความคิดเพื่อพัฒนาการรับรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเด็กได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชาย-หญิง อายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระคือ สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์และตัวแปรตาม คือ ความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก(1)ด้านการแปลความหมาย(2) ด้านการให้เหตุผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์
2. แบบทดสอบความสามารถด้านการรับรู้ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก
4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ และแบบทดสอบความสามารถด้านการรับรู้ของเด็ก โดยออกแบบข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดในสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 ข้อ มีลักษณะคำตอบให้กากบาท (X) ตัวเลือกที่ถูกต้อง

ตอนที่ 2 การรับรู้ : การแปลความหมาย จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะคำตอบให้กากบาท (X) ทับ ข้อที่ถูกต้อง ตรงตามชื่อภาพสัญลักษณ์ หรือ อธิบายความหมายของภาพสัญลักษณ์กับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

ตอนที่ 3 การรับรู้ : การให้เหตุผล จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะคำตอบให้กากบาท (X) ทับ ข้อที่ถูกต้องตรงตามสาเหตุความเป็นมาของการตัดสินใจแปลความหมายมากที่สุด

3.นำแบบทดสอบ การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบก่อนนำไปหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองตามขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด คือนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบความสามารถทางด้านการรับรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ภาพสัญลักษณ์สำหรับเด็ก

3.ให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก

4.ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบความสามารถทางด้านการรับรู้ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ภาพสัญลักษณ์สำหรับเด็กอีกครั้ง

5.ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ

6.รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้ง ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ และแบบทดสอบความสามารถด้านการรับรู้ของเด็ก ปฐมวัยก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็กแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูลแล้วจึงนำคำตอบที่ได้มาลงรหัสบันทึกข้อมูลและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิตินำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

1. คุณภาพของโปสเตอร์ยาเสพติด

คุณภาพโปสเตอร์ยาเสพติดเชิงบวก(Positive)

ด้านเนื้อหา ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามี 2 ข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ เนื้อหาของโปสเตอร์มีความถูกต้องเนื้อหาของโปสเตอร์ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายและมี 5 ข้อ ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีคือ เนื้อหาของโปสเตอร์มีความเหมาะสมกับผู้ช่วยการใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนการใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายได้ตามวัตถุประสงค์ของโปสเตอร์รูปแบบการนำเสนอมีความเหมาะสมและ เนื้อหาในโปสเตอร์ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ป่วยได้

ด้านการออกแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 7 ข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ มีความคิดสร้างสรรค์การจัดวางองค์ประกอบที่เหมาะสมพื้นที่ทั้งหมดใช้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้สีเหมาะสมการใช้เทคนิคทางศิลปะเหมาะสมรูปภาพสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนรูปภาพมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และมี 2 ข้อ ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี คือ ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร และการออกแบบโปสเตอร์ดึงดูดความสนใจของผู้ป่วย

คุณภาพโปสเตอร์ยาเสพติดเชิงลบ (Negative)

ด้านเนื้อหา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามี 4 ข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ เนื้อหาของโปสเตอร์มีความถูกต้องเนื้อหาของโปสเตอร์ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายเนื้อหาของโปสเตอร์มีความเหมาะสมกับผู้ช่วยเนื้อหาในโปสเตอร์ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ป่วยได้และมี 3 ข้อ ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี คือ การใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนการใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายได้ตามวัตถุประสงค์ของโปสเตอร์และรูปแบบการนำเสนอมีความเหมาะสม

ด้านการออกแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามี 8 ข้อ

ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก คือ ความคิดสร้างสรรค์ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษรการจัดวางองค์ประกอบที่เหมาะสมพื้นที่ทั้งหมดใช้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้สีเหมาะสมการใช้เทคนิคทางศิลปะเหมาะสมรูปภาพสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนรูปภาพมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และมีเพียง 1 ข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี คือ การออกแบบโปสเตอร์ดึงดูดความสนใจของผู้ป่วย

2. ความพึงพอใจของผู้ที่ดูแลผู้ป่วยยาเสพติดในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ ที่มีต่อโปสเตอร์ยาเสพติด

โปสเตอร์ยาเสพติดเชิงบวก (Positive)

ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 3 ข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เนื้อหาเข้าใจได้ง่าย เนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน และมี 2 ข้อ ที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เนื้อหามีความ ภาษาเหมาะสม

ด้านการออกแบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 2 ข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ภาพคมชัด สวยงาม องค์ประกอบต่างๆ จัดวางอย่างเหมาะสม และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 4 ข้อ คือภาพสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหา สีของโปสเตอร์มีความเหมาะสม ตัวอักษรมองเห็นได้ชัดเจน อ่านง่าย ตัวอักษรมีขนาดเหมาะสม

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 1 ข้อ ที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือ โปสเตอร์ช่วยให้การบรรยายมีความน่าสนใจ และมี 2 ข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความเหมาะสมสำหรับนำไปประกอบการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยยาเสพติดและดึงดูดความสนใจของผู้ป่วยได้

โปสเตอร์ยาเสพติดเชิงลบ (Negative)

ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ด้านการออกแบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การศึกษากระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามกระบวนการผลิตสื่อคือ ขั้นตอนก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต โดยการทำงานในขั้นตอนก่อนการผลิตสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการใน 4 ระยะ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. (2543) กล่าวว่า 1) การประเมินการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดวิธีการสื่อสาร โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็กและข้อมูลเกี่ยวกับ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการสื่อสาร สุขภาพ และแนวทางการผลิตสื่อเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร 2) การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาเรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก เพื่อนำมาใช้เป็นแผนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก ในการนำเสนอและออกแบบองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เนื่องจากสื่อภาพสัญลักษณ์ มีความหมาย 3 นัย คือ 1) สิ่งที่ออกแบบขึ้นใช้เป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรม 2) สิ่งที่เป็นนามธรรมมากำหนดเป็นรูปธรรม และ 3) การกำหนดสิ่งที่เป็นรูปธรรม ราชบัณฑิตยสถาน(2546) กล่าวว่า ภาพสัญลักษณ์ จึงหมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความคิดที่นำมาใช้แทนตัวอักษรอย่างมีระบบ สิ่งที่ออกแบบนั้นใช้เป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรม รวมถึงที่เป็นนามธรรมมากำหนดเป็นรูปธรรม ความสำคัญขององค์ประกอบด้านลักษณะภาพ คือ ลักษณะเส้น และด้านการใช้สีต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือนหัวใจหลักของสื่อภาพสัญลักษณ์ เพราะลักษณะเส้นและสี สามารถบ่งบอกอารมณ์และความรู้สึกของงานออกแบบ ส่งผ่านไปยังผู้รับสารได้ สุชาติ เถาทอง(2536) กล่าวว่า องค์ประกอบของสื่อภาพสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยเลือกจึงประกอบด้วย ภาพ และสี อันเป็นรากฐานเนื้อหาของศิลปะ ความงาม ความพอดี ลงตัว ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางศิลปะให้ผู้สร้างสรรค์ได้สื่อสารความคิดของตนเองไปสู่บุคคลอื่น ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการผลิตสื่อภาพสัญลักษณ์ที่มีคุณภาพ 3) การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารโดยผู้วิจัยปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด 3 ส่วน คือ การนำผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นแรกเพื่อเป็นการกรองวัตถุดิบและข้อมูลที่จะใช้ในงานผลิตโดยนำองค์ประกอบของสื่อภาพสัญลักษณ์ที่ทำการออกแบบทั้งด้านลักษณะภาพ และลักษณะสีไปตรวจสอบและสอบถามความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและนำเนื้อหาเรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็กไปตรวจสอบความถูกต้อง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการนำกลุ่มทดลองเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นที่ 2 ด้วยการเลือกองค์ประกอบที่จะนำมาใช้ในสื่อตามแบบที่กลุ่มทดลองคิดว่าจะมีความเหมาะสม โดยวิธีให้ทำแบบสอบถาม เมื่อได้ข้อมูลที่ครบถ้วนแล้วจึงดำเนินการในขั้นตอนการผลิตและขั้นตอนหลังการผลิต ทำให้ได้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก สอดคล้องกับข้อมูลด้านการผลิตสื่อที่กล่าวว่า สื่อเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนและเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ช่วยพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา วราภรณ์ รักวิจัย (2545) กล่าวว่า 4) การติดตามและการประเมินผล โดยการนำสื่อมาทำการประเมินผลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยการวัดระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ก่อนและหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ซึ่งเปรียบเสมือนการปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในขั้นที่ 3 การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยนำผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มทดลอง ละกลุ่มตัวอย่าง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตามแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมครบทั้งกระบวนการ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการผลิตสื่อ เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นมีได้หมายถึงทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แต่เป็นการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับตามความเหมาะสม ตามความถนัด และความเชี่ยวชาญของบุคคลนั้น ๆ กรณีการ เฝ้า

ปรางค์ และ กาญจนา แก้วเทพ (2548) กล่าวว่า ตัวอย่างเช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก มีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบองค์ประกอบของสื่อ ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาซึ่งเป็นทันตแพทย์และอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษา มีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ส่วนกลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในขั้นตอนการเลือกองค์ประกอบของสื่อก่อนนำไปผลิตจริง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก ตามแนวทางการประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ แตกต่างจากจากผลิตสื่อแบบเดิมที่มักเป็นการผลิตสื่อโดยผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตสื่อ โดยผู้รับสาร กลุ่มเป้าหมายไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตซึ่งกระบวนการผลิตสื่อเช่นนี้เรียกว่าการส่งสารทางเดียว ทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมายอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากผู้ผลิตทำหน้าที่ผลิต และผู้รับสารก็ทำหน้าที่รับสารเพียงอย่างเดียว ซึ่งการนำทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นหลักการในการดำเนินงาน โดยการนำผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบและผลิตสื่อ ก็เพื่อให้กระบวนการส่งสารดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับสารและข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการภายใต้กระบวนการที่ผู้รับสารมีส่วนร่วมกับผู้ส่งสาร กรรณิการ์ เพ็งปรางค์ และ กาญจนา แก้วเทพ (2548) กล่าวว่าดังที่สะท้อนได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าผู้รับสารซึ่งเป็นเด็ก อายุ 5-6 ขวบ มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาเรื่องสุขภาพในช่องปาก นพ.วชิระ เพ็งจันทร์ อธิบดีกรมอนามัย(2560)กล่าวว่า มีระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ต่อสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก ในระดับดีมาก ซึ่งหากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถทางด้านการรับรู้ต่อสื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.64 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

2. จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็ก ที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพช่องปากสำหรับเด็ก หลังการทดลองเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์มีความสามารถทางด้านการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นความสามารถของเด็กปฐมวัยในการให้ความหมายข้อมูลจากภาพที่ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเด็กมีการแปลความหมายของภาพสัญลักษณ์ตามประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้ เกิดการสร้างความหมายและให้เหตุผลเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์นั้นออกมาเป็นการบอกหรืออธิบายจากความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป ซึ่ง กุลยา ตันติผลาชีวะ(2543)กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่จะทำให้เด็กรับรู้ มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่าง ๆ ที่ครูต้องการให้รู้โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่รู้ใคร่เรียนของเด็ก และ พัทรี สวนแก้ว (2545) กล่าวถึง ความสนใจในการรับรู้เป็นกระบวนการขั้นแรกของการรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการของเด็กทำให้สภาวะของร่างกาย และจิตใจพร้อมที่จะรับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ผู้เรียนรู้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงความเอาใจใส่ และต้องการทำกิจกรรมให้บรรลุจุดหมาย Collin, Molly F. (2012, Novembe) กล่าวว่า อธิบาย ว่าพัฒนาการของเด็กในการรับรู้จะแปรผันตามสิ่งเร้าและความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนจึงมีช่วงความสนใจต่อกิจกรรมเดียวกันนานไม่เท่ากัน เป็นการยากที่จะกำหนดช่วงความสนใจที่แน่นอนของเด็ก การรับรู้สิ่งต่างๆ นั้นเริ่มแรกจากการรับรู้สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวและมีความสำคัญกับตัวเด็กก่อน เมื่อโตขึ้นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จะขยายกว้างขึ้น และเกณฑ์ในการเลือกรับรู้ขึ้นกับองค์ประกอบหลายสิ่ง เช่น ความพอใจ ความต้องการ อารมณ์ เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้มีการแสดงพฤติกรรมการรับรู้ 2 ด้าน อภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านการแปลความหมายเด็กปฐมวัยมีระดับความสามารถการรับรู้ทางด้านการแปลความหมาย ก่อนทดลองอยู่ในระดับปานกลาง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 คะแนน หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 คะแนน สรุปว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ทำให้มีความสามารถทางด้านการรับรู้สูงขึ้นทั้ง 2 ด้าน โดยมีความสามารถการรับรู้ด้านการ

แปลความหมายสูงขึ้นมากที่สุด คือ สูงขึ้น 1.44 รองลงมาคือ ด้านการให้เหตุผลสูงขึ้น 1.07 แสดงว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพ สัญลักษณ์ช่วยส่งเสริมในเรื่องการแปลความหมายได้ เพราะการจัดกิจกรรมด้วยสื่อที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ซึ่งเด็กจะได้พบเห็นอยู่เป็นประจำได้รับประสบการณ์ตรงและมีสิ่งกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จะมีผลต่อการรับรู้ของเด็กปฐมวัยได้ด้วยภาพสัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างง่ายเป็นลักษณะสากล มีรูปแบบสวยงาม กระตุ้นดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมความคิดและสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กปฐมวัยเกิดการรับรู้สิ่งที่มีความหมาย ซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กสามารถบอกชื่อ หรืออธิบายความหมายของภาพสัญลักษณ์ถูกต้องตรงกับความจริงได้ เด็กเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การรับรู้ที่เป็นเหตุผล การใช้ภาพสัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่ง

ราชบัณฑิตยสถาน(2546) กล่าวว่า ภาพสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความคิดที่นำมาใช้แทนตัวอักษรอย่างมีระบบ เป็นข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความต้องการการใช้สัญลักษณ์แทนภาษา ซึ่งง่ายกว่ามีความจำเป็นอย่างมากขึ้นกว่าหลายเท่า ชัยพร วิชชาวุธ (2524) กล่าวว่า ฉลากทั่วไปของภาพจากสิ่งพิมพ์มีอยู่หลายลักษณะ เช่น ตัวอักษร คำ ตัวเลข ป้าย ฉลาก ข้อมูล เนื้อหา และสัญลักษณ์จากภาษาอื่นๆ เด็กมีโอกาสเรียนรู้สัญลักษณ์ที่ถูกต้อง โดยเด็กจะเริ่มอ่านฉลากของวัตถุในความหมายทั่วไป จากนั้น เด็กจะขีดเส้นและรวมเข้าเป็นลักษณะความรู้ซึ่งจัดแบ่งวัตถุแต่ละอย่างออกจากกัน

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ์(2515) กล่าวว่า เด็กวัย 2 – 7 ขวบ มีกระบวนการคิดที่เป็นมโนภาพมากกว่าจะคิดโดยใช้ภาษาถ้อยคำ ดังนั้นการเสนอสารด้วยภาพ สามารถใช้ภาษาเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ ในการนึกคิดแทนที่การใช้มโนภาพ เด็กจะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ จากการรับรู้ภาษาถ้อยคำที่เป็นทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ได้กว้างขวางมากขึ้น และ โสภณาง (2546)กล่าวว่า เด็กอนุบาลชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ ชอบภาพสีหลายสีมากกว่าภาพสีเดียว ชอบภาพประติมากรรมหลายสีมากกว่าภาพถ่ายหลายสี

การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านแปลความหมาย ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมการแสดงออก ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็น ใช้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอย่างอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุขกระตือรือร้น เข้าร่วมกิจกรรม ตัวอย่างเช่น การเกริ่นนำ ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม ภาพตัดต่ออวัยวะของร่างกาย เมื่อต่อเสร็จให้เด็กช่วยกันสังเกตและทบทวนว่าร่างกายของเราประกอบด้วยอวัยวะใดบ้าง และมีหน้าที่อย่างไร เพื่อให้เด็กจดจำชื่อภาพสัญลักษณ์เพศหญิง เพศชาย และอวัยวะส่วนต่างๆ บนใบหน้าได้ของตนเองได้ ทั้งการใช้สื่อภาพสัญลักษณ์และสื่อของจริงรวมในกิจกรรม การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดว่าเพศหญิง เพศชายไม่เหมือนกันอย่างไร เด็กช่วยกันคิดคำตอบและขึ้นสรุปเด็กร่วมกันสรุปความหมายของภาพสัญลักษณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับ Neuman, Michelle M.;&Neuman, David L. (2012, Jan/Feb) กล่าวว่า ศึกษาโอกาสเพื่อการเริ่มต้น การสนทนาเกี่ยวกับคำที่พบยาก สามารถมาจากภาพสัญลักษณ์ประสบการณ์การอ่านหนังสือ เรื่องราว คำที่ใช้อภิปรายกับเด็กช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น การสนทนาเกี่ยวกับคำนำมา ซึ่งข้อมูลความรู้พัฒนาคำศัพท์ของเด็ก ประโยชน์ในการสนทนา หูคำหยาเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์ เรื่องราวในการพูดคุยกับเด็กก่อนวัยเรียน พูดคุยเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ไม่ธรรมดา แสดงให้เด็กรู้จักในบริบท ซึ่งเห็นได้จริง และ ลัดดาวรรณล้มภเวช. (2554) กล่าวว่า การใช้กิจกรรมเกมการศึกษาภาพกับสัญลักษณ์ เพื่อพัฒนาความพร้อมการเรียนรู้เรื่องคำ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม เกมการศึกษาภาพกับสัญลักษณ์เพื่อพัฒนาความพร้อมการเรียนรู้เรื่องคำมีคะแนนหลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์

2.ด้านการให้เหตุผล เด็กปฐมวัยมีระดับความสามารถรับรู้ทางด้านการให้เหตุผลก่อนทดลองอยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.2 คะแนน หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 คะแนน แสดงว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ช่วยส่งเสริมในเรื่องการให้เหตุผลได้ เป็นการใช้เด็กปฐมวัยอธิบายเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์ ตามสาเหตุความเป็นมาของการตัดสินใจแปลความหมายนั้น เพราะกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้มีการสนทนาโต้ตอบ การ

ตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยน พูดคุย การพูดแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของภาพสัญลักษณ์ในการรับรู้ความหมายอย่างเชื่อมโยงกัน ตัวอย่างเช่น สารสำคัญ 2 ชื่อชุดเรียกฟัน เด็กมีโอกาสการสนทนาโต้ตอบ การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยน พูดคุย แสดงความคิดเห็น ถึงเหตุผลว่าฟันของเราต้องมีด้วยกัน 2 ชุด ฟันชุดแรก เรียกว่า ฟันน้ำนม จะเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6 เดือน และ ฟันชุดที่สอง เรียกว่า ฟันแท้ จะเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6 ปี เด็กเข้าใจเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์ สังเกตเปรียบเทียบความแตกต่างถึงจำนวนซี่ฟันที่ไม่เท่ากันเพราะเด็กมีการรับรู้ความหมายอย่างมีเหตุผลในการดูภาพสัญลักษณ์แต่ละภาพ สามารถแยกชุดฟันได้อย่างถูกต้อง

การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กมีเหตุผลในการสนทนาอภิปรายได้ดี สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2550) กล่าวว่า การสร้าง ความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget) คือ การปรับตัว (Adaptation) เป็นกระบวนการที่เด็กสร้างโครงสร้างทางความคิด (Scheme) โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะ คือ เด็กพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยซึมซาบประสบการณ์ (Assimilation) และปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิด ความเข้าใจ (Equilibration) คือ ความสมดุลระหว่างการรับรู้และประสบการณ์เก่าและใหม่เป็นกระบวนการคิดเกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาที่เป็นการเรียนรู้เรื่องใหม่แล้วนำไปสัมพันธ์เชื่อมโยงการเรียนรู้เดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดและความเข้าใจตามมา และ กุลยา ตันติผลาชีวะ(2543)กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้เด็กรับรู้มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่างๆ โดยสอดคล้องกับลักษณะความรู้ใคร่เรียนของเด็ก มีการวิจัยโดย Shusterman, Anna; Lee, Sang Ah; & Spelke, Elizabeth S. (2008)กล่าวว่าศึกษาการใช้ความคิดของเด็กปฐมวัยในเรื่องสื่อการสอน แผนที่ทางภูมิศาสตร์ พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะในการใช้สัญลักษณ์ การใช้สื่อการสอน ได้แก่ แผนที่ กราฟ สัญลักษณ์ต่างๆ ช่วยส่งเสริมเทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาความคิดของเด็กปฐมวัยได้ และ ปัทมา คุณเวทย์วิริยะ(2549) กล่าวว่า ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาโดยใช้สื่อไม่มีโครงสร้าง พบว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาโดยใช้สื่อไม่มีโครงสร้างโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

3. จากผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 6.13 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 8.64 มีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 ซึ่งการรับรู้ภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของเด็กเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ด้าน เนื่องจากก่อนการทดลองเด็กไม่มีความคุ้นเคยกับภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ และการร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้มากนัก เด็กจึงไม่เคยมีประสบการณ์หรือไม่เคยเห็นและลองทำมาก่อน เช่น เด็กส่วนใหญ่ไม่รู้จักชุดเรียกฟัน เพราะเด็กยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องชุดเรียกฟัน เนื่องจากในช่วงอายุ 5-6 ยังเป็นชุดฟันน้ำนม เมื่อผู้วิจัยกล่าวถึง การเรียกชื่อชุดฟันของเรามีด้วยกัน 2 ชุด ฟันชุดแรก เรียกว่า ฟันน้ำนม จะเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6 เดือน และ ฟันชุดที่สอง เรียกว่า ฟันแท้ จะเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6 ปี เด็กจึงยังสับสนกับการเรียกชื่อชุดฟัน เด็กไม่สามารถสนทนาโต้ตอบได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์นี้ ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมเรื่องชุดเรียกฟันที่ใช้แทนด้วยภาพสัญลักษณ์ โดยการให้เด็กสังเกตลักษณะของฟันแต่ละชุด และนับจำนวน ซึ่งชุดฟันแต่ละชุดจะมีความแตกต่างกัน เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของเด็กปฐมวัย เป็นต้น

การจัดประสบการณ์โดยการพัฒนาความคิดรวบยอดและความเข้าใจให้เกิดการเรียนรู้แก่เด็ก เยาวพา เดชะคุปต์(2536)กล่าวว่า ควรเน้นการเลียนแบบทางสังคมและจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก วิธีการจัดประสบการณ์ ได้แก่ การอธิบาย อภิปราย สนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น การให้เด็กดูภาพ หรือ ภาพยนตร์เด็กที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งสอดคล้องกับ Dale, Edgar(1969) กล่าวว่า ใช้กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) ได้จัดแบ่งสื่อการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุทัศนูปกรณ์ต่างๆ ในขณะเดียวกันก็แสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้ และการใช้สื่อแต่

ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึง ทักษะสัญลักษณ์ (Visual Symbol) มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการเลือกนำไปใช้ สื่อที่จัดอยู่ในประเภทนี้ คือ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน แผนที่ และสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ ศรีวิไล พลมณี (2545) กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบการรับรู้ของเด็กปฐมวัย โดยการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความเข้าใจรูปแบบการแบ่งปันข้อมูลกันในเครือข่ายออนไลน์ทั่วโลก ครูใช้เทคโนโลยีไม่ใช่เพื่อแทนประสบการณ์ลงมือกระทำแต่เพื่อเพิ่มขยายเครื่องมือที่จะใช้กับเด็กในการหาข้อมูล แก้ปัญหาและความคิดรวบยอด ครูจึงสามารถสร้างการรับรู้ของเด็ก โดยใช้สื่อทางภาพเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ไม่อาจหาได้ในห้องเรียน และ Jung, Hee An; & Seplocha, Holly. (2010, September) ศึกษาว่า การส่งเสริมความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมทำงานเขียนช่วยกำหนดเวลาในการเขียนของเด็กปฐมวัยไม่เน้นงานที่ทำสำเร็จ เน้นพฤติกรรมในการเขียน เด็กไม่ต้องทำงานแต่ละชิ้นทุกวัน จึงสามารถเก็บงานที่ยังไม่เสร็จไว้ในแฟ้ม เพื่อทำต่อวันรุ่งขึ้นและเมื่อทำเสร็จหนึ่งชิ้น เด็กก็จะได้เริ่มงานเขียนใหม่อีก เรย์ และ ครีฟแลนด์ ใช้กระบวนการเดียวกันนี้ในเด็กที่โตขึ้น ได้แก่ การร่าง การเรียบเรียง การแก้ไข การนำเสนอ ซึ่งทั้งหมดเป็นวิธีการทำหนังสือ แนวคิดนี้ช่วยพัฒนาการสอนที่เหมาะสม โดยแนะนำว่า ในแต่ละวันเป็นโอกาสที่ครูจะช่วยสนับสนุนการเขียนหลากหลายแบบโดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ประสบการณ์การเขียนช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นทางความคิดในการรับรู้ที่จะใช้ในการเขียนแบบไม่เป็นทางการ สำหรับงานเขียนแรกๆ ไปสู่การเขียนเป็นทางการ Brown, Kathryn M. (2010, January) กล่าวถึงสมมติฐานด้านยีนและสิ่งแวดล้อมต่อความสามารถ และความสามารถของเด็กในด้านต่างๆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ไม่ร่วมกันเป็นเอกลักษณ์ตามรายบุคคล อิทธิพลของยีนและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อภาษาและการรู้ความสามารถทางภาษาเหมือนกัน ทั้งในหญิงและชาย รวมถึงการอภิปรายอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับหัวข้อด้านธรรมชาติมากกว่ากระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแฝดพรณิดา สายตา(2553) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย้าและแบบศิลปะถ่ายโยงแล้วมีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยรวม และจำแนกรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และอยู่ในระดับดีมาก พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2537) กล่าวว่า ศึกษาทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้สูงขึ้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบภาพสัญลักษณ์ เรื่องสุขภาพในช่องปากสำหรับเด็ก โดยการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์สามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการรับรู้สูงขึ้น เด็กได้ดูภาพสัญลักษณ์ที่มีลักษณะต่างๆ กัน สามารถสื่อสารให้เกิดความหมาย เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทุกสาระการเรียนรู้ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยเน้นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก และกระตุ้นให้เด็กเกิดการแปลความหมายจากภาพสัญลักษณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เกิดการจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงระบบการคิดอย่างเป็นเหตุผล จากภาพสัญลักษณ์ที่กำหนดในแต่ละสาระการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการเกริ่นนำเข้าสู่สาระการเรียนรู้และต่อเนื่องไปสู่สาระการเรียนรู้ข้ออื่นๆ ต่อไปตามลำดับ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและนำไปใช้ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ เพ็งปรางค์ และ กาญจนา แก้วเทพ. (2548). การมีส่วนร่วมในการสื่อสาร: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติจริง. *วารสารนิเทศศาสตร์*.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2543). *การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้ในการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา*. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็ดสัน เพลสโปรดักส์ จำกัด.

ฉลองชัย สุวัฒนบุรณ. (2515). *แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลพระนคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. (2543). *การสื่อสาร: กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ 21*, นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.

ลัดดาวรรณลัมภเวช. (2554). *ภาพสัญลักษณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 6 – 9 ปี*. ปรินูญานิพนธ์(การออกแบบนิเทศศิลป์).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

สุชาติ เกาทอง. (2536). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิค.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2545). *สื่อพัฒนาเด็ก*. ในเอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนานักบริหาร และผู้จัดการศึกษาระดับสูง การศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 7. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นพ.วชิระ เพ็งจันทร์ อธิบดีกรมอนามัย. (2560). สัมภาษณ์ : ออนไลน์. สืบค้นจาก:

<https://www.hfocus.org/content/2017/06/14154>.

พัชรี สวนแก้ว. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*, พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ ดวงกลม.

โสภณาจ. (2546). *คู่มือภาพสัญลักษณ์ 3,250 ตัวอย่างจากทั่วโลก*. กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2550). *เอกสารประกอบการเรียนวิชาการศึกษาปฐมวัยโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ปัทมา คุณเวทย์วิริยะ. (2549). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมรรถกก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์*, ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2536). *รายงานวิจัยความสามารถทางสติปัญญากับความสร้างสรรค์ของนักเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ศรีวิไล พลมณี. (2545). *ภาษาและการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

พรณิดา สายตา. (2553). *ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมรรถกก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์*, ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย), บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรี เจตนเจริญรักษ์. (2537). *ความสนใจในการรับรู้ของเด็กปฐมวัยจากการใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก)*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Brown, Kathryn M. (2010, January). *Young Authors Writing Workshop in Kindergarten*. Young Children. January.

Collin, Molly F. (2012, November). *The Importance of Discussing 50 – Cent Words with Preschoolers*. Young Children. November.

Dale, Edgar. (1969). *Audio-Visual Methods in Teaching*. 3rd ed. New York: Rinehart & Winston.

Jung, HeeAn; & Seplocha, Holly. (2010, September). *Tools for Developing Pattern Language in Children*. Young Children. September.